

De Wärwulf – van West töt Oost, von Vrogger töt Now

De wärwulf is 'n meraokels vrumd verschiensel. Neet völle wetenschoppers hebt heur deran ewaogd, wat um de wärwulf te zeggen. 'n Bult van de verhaolen um wärwulven bunt slim ni'jsgierig, en der is mit gien meuglikhied 'n stärke rooje draod te ontdekken. In elk rebeed bunt de vertellings um de wärwulf slim aans, en wärwulf-folklore is vaoke 'tzulfde as vertellings um waotergiesten of häksen. Dernaost is de wulf veur mensken benaom gevaorlik as zee in roedels bunt, mor wärwulfverhaolen geet aait um ien wulf dee 't stee unveilig maakt. Wat mut wi'j dermit?

Veur 't verhaol up 28.12.2023 in Erve Kots in Lievelede heb ik mi'j ericht up ien probleem: of de wärwulf now meer mensk of meer biest is. Daorveur bunt wi'j rund-egaon deur de geschiednis hen. Wi'j heb eerst 'n maal ekeken naor olde wärwulfverhaolen uut 't olde Greekenland. Wi'j zagen daor Lycaon, dee zien eigenste zeune an Zeus veurschöttelden as diner, waoras Zeus hum en al de zinden ummewandern in wulven. Naost dizze minne daod stiet Lycaon der ok um bekend goie dingen edaon te hebben, liekas 't stichten van 't stee Lycosura en de tempel an Hermes in Cyllene.

Ok heuren wi'j de vertelling um Niceros uut Petronius zien *Satyricon*. Niceros geet mit 'n vruond naor 'n härbärg toe, um daor de härbärgsdeerne te versieren. Unnerwegens schouwt dee vruond aal zien kleren uut, miegt der umdele, en verwandert zich in 'n wulf. De wulf runt vort, en Niceros geet gauw naor de härbärg. Daor wurden de deerne anevallen deur 'n wulf. Niceros stek dizze wulf mit zien speer, en de wulf glipt hum vort. Niceros vindt zien vruond de volgende dag in bedde mit 'n grote wond in zien zied – hi'j waren de wulf.

Mensken dee zich aandern kunt in wulven kump ok laoter veur. Keunink Harald 'n Eersten van Noorwegen had hum 'n heul leger an *úlfhednar*, luu dee zich verwandern kunt in wulven deur wulfskleding an te trekken. Dat thema ziet wi'j bi'j ni'jmoodse verhaolen ok – iene bruukt 'n riem of kleed um zich te aandern in 'n wulf. Wärwulven kunt dus under 'n keunink vallen (of de god Woden), mor ok juist veugelvri'je wezen, gien rechtsbeschärming hebben. Dizze staot wurdt in 't Oldnoors *vargr* enuumd, wat nevens sommige onderzuukers krekt verwant is an ons woord wulf.

In de vrogmoderne tied kump wi'j wärwulven vanni'js tegen. De eerste keerl, die as wärwulf vervölgd wurren, was Peter Stumpp in 1589 in Duutslaand. Hi'j zol zich in 'n wulf aandern, deerne buten 't dörp anvallen, heur verkrachten, en dan heur vleis up-etten. Zien kop wer hum af-ehouwd. Zien gedrag klinkt os biestachtig an, mor 't vrumde detail is dat e 't vleis van zien slachtoffers up-etten as e in zien mensklike vörm was, en neet as wulf.

As wi'j now kiekt naor 'n Achterhook en 't Münsterlaand, dan vindt wi'j veertiene verhaolen: veere in 'n Achterhook, zeuven in Liemers, en drei'je in Münsterlaand. Der bunt wat algemiene themas, mor ok aandere vertellings. De algemiene themas bunt de wärwulf mit de geliefde, de hungerige knecht, de wärwulf as wikster of häkse, de wärwulf dee gewond raakt, en de wärwulf dee iene up te rugge kruupt.

't Eerste thema, de wärwulf as geliefde, geet as völgt: 'n deerne geet mit heur vri'jer (in versies uut Münsterlaand) of heur echtgeneut (in versies uut 'n Achterhook) deur 't wold. Upienen mut de keerl vort, en verzwindt in 't duuster. 't Deerntie geet wieder, en upiens schiet der 'n wulf uut de bos, en griept heur bi'j heur rooje jakke of rok. De deerne rent gauw vort, en kump bi'j de bestemming, waor as heur geliefde up heur wachten. Zi'j valt hum uut angst in de aarms, mor 't vult heur dan up dat der 'n rooje draod tussen zien taanden zit: hi'j waren de wärwulf. Nevens onderzuuker De Blécourt is de figuur van de wärwulf hier 'n vri'jbreef veur biestachtig gedrag liekas anranding. In 't Münsterland is der ok 'n vertelling um dat twei'je keerls heur um dezulfde deerne vri'jen, mor iene van hun is 'n wärwulf. Dizze wärwulf jaogt de aandere keerl 't nat in de boksem, en hi'j duurt neet langer deur te

vri'jen, en stärf't uutendlik van schrik. De wärwulf kriegt dan de deern, en wurdt 'n groot boer up heur boerenstee.

't Twei'jde thema, de hungerige knecht, is te vinden up 't Münsterlaand. Twei'je knechten schöffelt zich töt in de middag, daor zee even slaopen geet veur de schoft. Ien keerl verwandert zich in 'n wärwulf mit zien riem, en vret 'n heul völlen up in 't kamp stoef bi'j. Daor zee wakker wurden, hef dizze keerl zich gien lust an meer etten. De aandere knecht zegt: dat zol ok wel, daor ie daarstraks as wulf 'n heul völlen upevetten hef. De wärwulf geet vort, en gieniene hef hum immer weerummezeen. Dat de wärwulf der iene is uut de eigen gemiente kump vaoker veur. Ok up 't Münsterlaand is der 'n vertelling um 'n graof, dee zich ok aandert in de wärwulf um mit 'n aandere wärwulf te kaampen.

De wärwulf as wikster kump benaom veur in Liemers. Dizze wärwulf is neet aait 'n wulf, mor 'n mensk dat wikkern of teuvern kan. Zo is der de wärwulf dee zich in de slaop as 'n muus of mol uut de mond kruupt, um zo kaalvers of völlens up te vretten. Ok aandert zi'j zich in ploegen, um zo nachtens achter luu an te zitten. Gelukkig kan iene heur macht brekken deur heur naome te nuumen. As zuksen wärwulf uut de tied kump (en 't bunt vaoke protestanten), dan kunt luu de doodskiste neet dichte kriegen. De domie zulf kan der ok niks an doen, mor pas as 'n katholieke pasteur kump mit zien Biebel en 't Latien, dan pas geet 't good en kan de kiste dichte.

De wärwulf dee gewond raakt hebt wi'j ok al eerder ezeen, in 't olde Greekenland. De legende van de zulvern koggel die 'n wärwulf doodden liekt uut Fraankriek te kommen, bi'j 't Biest van Gévaudan in 1764-1767. Uut 'n Achterhook geet 't neet zo, mor mut iene 'n zulvern knöppe an 't geweer binden, aans knalt 't geweer uut 'nkander as iene der 'n wärwulf mit schiet. In de Liemers was der ies 'n boer, dee mit zien karre aover wat loof ridt, mor dat blek 'n wärwulf te wezen. De volgende dag lag zien knecht mit 'n zere haand up berre. Sums bunt ze stoef bi'j, dee wärwulven.

De ruggerieder is 'n wulf, dee bi'j iene up de rugge klimt, dat iene hum mitdraogen mut. Ie raakt zuksen wärwulf kwiet a'j hum verwonden dut. As 'n wärwulf blood kwiet raaken, dan raakt e zien kraachten kwiet. Sums, echter, hef de wärwulf zuksen vörm, dat e gieniene up de rugge springen kan. Uut de Liemers kent wi'j 'n verhaol aover 'n runde wärwulf, dee up 'n middag anrollen kump, en mit zien gekef en geblaf 'n bult luu vortjaogt.

De wärwulf is 'n verwarrend figuur. Sums is e meer 'n mensk, sums is e heul biestachtig. De verhaolen uut Hollywood dut gien recht an de folklore dee wi'j in Nedderlaand en Duutslaand vinden kunt. Hiermit is de wärwulf villicht beident gien mensk en biest, mor wat dertussen. Liekas bi'j 'n bult baovennatuurlike wezens, is de wärwulf neet maklik in ien kategorie te plaotsen. 't Blift nog aait 'n mysterie.

Arjan Sterken